NAPOMENE UZ PRIJEVOD PJESAMA FLORE DOSEN

Prašina danâ to je prijevod većeg dijela pjesama iz istoimene zbirke Flore Dosen: *La poussière des jours.* Budući da je ovo prvi hrvatski prijevod poezije Flore Dosen, potrebne su osnovne bilješke o piscu i o pjesmama.

1

Flora Dosen, književno je ime Cvijete Grospić, udate Wessel. U svome pseudonimu sačuvala je lozu Došena, svojih pređa po majci. A Došeni su pripadnici stare povijesne hrvatske obitelji. Rođena je u Zagrebu. Studij filozofije završila je u Zagrebu i Pragu. Danas živi u Italiji.

Arijadnina nit njenog životnog puta i poezije počinje u Zagrebu, u ovom gradu pod Sljemenom. Ali njena istinska domovina je francuska književnost i francuski jezik na kojem piše.

Književno ime Flora Dosen do danas znači tri romana: *Le maestro, La messe du lundi, Un prix fou,* i knjigu pjesama: *La poussière des jours.* Izdavač je *Flammarion.*

Svakim novim romanom Flora Dosen potvrđuje i stiče sve veća priznanja francuske književne kritike. Romani su joj prevedeni i prevode se na druge evropske jezike, a prije svega na talijanski.

Traženje sebe samoga, to je osnovna preokupacija njenih lica, kao što je Ana u *La messe du lundi.*

Sokratovo načelo: »Upoznaj sebe samoga, a Prirodu ostavi bogovima«, osnovna je težnja tog romanesknog svijeta. Ali ne samo težnja (jer težnje same po sebi ne stvaraju dobra književna djela), nego dostignuće, potvrda i oznaka stila.

Rečenica je oblik mišljenja. I upravo individualna struktura rečenice, individualna arhitektura vizije svijeta, osnovni je dojam i djelovanje književnih tekstova Flore Dosen u kojima se granica između proze i poezije dodiruje i razilazi te stvara novu kvalitetu modernog izraza.

Moderna književnost je istraživanje. Misao se vraća svojim izvornim počecima. Naći svoj put i slijediti ga, tražiti sebe i naći se, to nije samo

početak, to je smisao pisanja. I okrutnost. Pravi put je uvijek uspinjanje uz struju, put izvorima sebe, vlastite patnje, dodirivanje najskrivenije rane, napor da se ne izgube tragovi u labirintu. Istraživanje u dnu ljudskoga, u etimonu svijeta.

A dodir s poezijom Flore Dosen to potvrđuje.

2

Stvaranje kao individualni čin, u svojoj biti, opetovanje je vječnog stvaranja, potvrda neprekidne preobrazbe. A opetovati, ovdje znači opet iznova početi, samostalno: ex nihilo, jer je svijet stvoren i neprestano se stvara.

Stvaranje je i nagon i svijest. Svijest o sebi i svijest o pjesmi.

»Stol i dvije stolice«, – to je prema Strindbergu složena jednostavnost dramaturgije, dovoljna da se odigraju sve drame.

»Ako govorim o nekom čovjeku, bit će uskoro mrtav, ako govorim o Vremenu, više ga nema«, kaže Queneau u *Explication des Méthaphores.*

Pjesma je druga stvarnost i drugo vrijeme, koje nastaje iz uništenja, iz prašine življenog ljudskog vremena. Poezija je posvuda, »treba je znati uhvatiti u zraku« (F. Dosen, *Entente).*

On dit
quelque chose en nous
se brise de douleur
moi je reste
la tasse ébréchée

(Resistance)

Taj trenutak, taj bljesak, ta kristalizacija svijesti ne da se interpretirati, jer bi bila razorena tišina i šutnja koju stvara.

Poezija Flore Dosen nije deskripcija, nego otkrivanje, izraz, ogoljeni trenutak, koji postaje vječnost.

Sur les doigts de nos jours
les ongles de l'espoir
poussent au-delà de la mort

(Indestructible)

Riječ, ostvarena i transponirana u viziju svijeta, u tragiku, dobiva novu metaforičnost. A novost ovdje znači smionu jednostavnost koja zabačenu građu života, krhotine, otpatke, svakodnevnu običnost, prenosi u značenje pjesme.

Poezija Flore Dosen ima vlastitu sugestivnost. To je magnetsko polje u kojem riječi dobivaju nepromjenjiv smjer značenja. Složena u izrazu, u strukturi, i u semantici sadržaja, ta poezija znači i jednu novu poetiku. Smisao joj je imanentan.

I upravo ta spoznaja o samostalnosti i sugestivnosti riječi, bila je pobuda za ovaj prijevod.

3

Prijevod je, ma koliko napora uložili, iščašen original. Ni najbolja reprodukcija ne može zamijeniti originalnu sliku. Usporedba nije prava, ali je ilustrativna. Prijevod i umjetnička reprodukcija, posrednici su, a izvorna snaga je na izvoru, u djelu.

Drhtaj, nijansu, višeznačnu dvosmislenost riječi, semantičku ili sonornu metaforu, nije moguće iz jednog jezika prenijeti u drugi. Prijevod je svojevrsna anatomija i interpretacija originala. S time se moramo zadovoljiti.

Naravski da ima prijevoda koji su iznimke, kao potvrda pravila.

Ne bih htio ovaj prijevod opterećivati komentarima, osim nekoliko potrebnih napomena.

U pjesmi *Testament de poche* imenica *stol,* pisaći, radni stol, nosiva je sadržajem. U francuskome je stol ženskoga roda: la table. I upravo što je ženskoga roda ima posebno stilističko značenje. Doslovan prijevod dao bi drugu sadržajnu asocijativnost. Takvih primjera ima nekoliko.

Naslov pjesme *Mon Bo* u prijevodu glasi: Moj Bo. Ime Bo čine dva početna slova imenice *bonheur,* sreća, radost. Moglo se prevesti: Moj Ra. Ipak sam se odlučio ostaviti naslov originala da se sačuva zvuk i višeznačnost.

To posebno vrijedi za *Passez prendre un verre chez Madame E...*, *Pođimo na čašicu kod gospođe E...* Naslovno E – to je početno slovo imenice *Eternité,* Vječnost – nisam preveo s V, iz istih razloga. Isto-tako imena kao: Madame »Morte-Hier«, Monsieur »Va-Naître-Demain«, Comte le Temps, ostavio sam u originalu i u paralelnom prijevodu, da se izbjegne komentar i da se zadrži višeznačnost.

Pjesma *Čistačica srca* u originalu ima engleski naslov *Heartshinegirl,* to je samostalna kovanica prema *Shoeshineboy,* čistač cipela. U prijevodu je izostavljen engleski naslov da se izbjegne komentar.

Ostale slične primjere izostavljam.

Ako je prijevod otvorio mogućnost, makar i jednostrane komunikacije, ovaj posao nije bio uzaludan.

Jure Kaštelan